

Økt 3: Målretting av lesing - Hvordan og hvorfor?

Ved Sture Nome, Lesesenteret, UiS

Diskuter oppgaven fra sist i team eller grupper:

- Hva har jeg gjennomført?
- Hvilken tekst jobbet elevene med?
- Hvilket formål fikk elevene?
- Hvordan formulerte dere målet for lesingen
- Hva lyktes elevene med?
- Hvordan fungerte det?
- Hva kunne jeg gjort annerledes?
- Hvordan aktiverte du elevens forkunnskaper?
- Kunne de mye eller lite om emnet fra før?
- På hvilken måte tilpasset du leseaktivitetene og samtalen om teksten etter førkunnskapene til elevene?
- Hva gjorde du for å motivere elevene til lesing?
- Koblet du førkunnskapene til arbeidet med den nye teksten elevene skulle lese på noen bestemt måte?

Overordnet målsetting: Å bli en utforskende leselærer

- Veien til en god leseopplæring går gjennom din interesse for og kompetanse om lesing som grunnleggende ferdighet og leseopplæring
- Gjennom din utprøving av instruksjon, tekster og oppgaver, i forkant, underveis og etter lesing og den kritiske vurderingen av om dette fungerte
- Gjennom din systematiske observasjon av elever som bruker tekster og viser fram sin forståelse på svært mange ulike måter i klasserommet
- Gjennom dine beslutninger om å prøve noe litt annerledes neste gang
- Gjennom din variasjon i metoder for å gjøre elevene interesserte deltakere i lesing, samtaler og skriving om tekster i klasserommet
- En vei inn i dette går om Leselos, at dere sjøl leser om leseopplæringen i alt mulig tilgjengelig materiell og bruker deres profesjonelle kompetanse om tekst, samtaler, skriving og lesing.

Hovedtrekk ved førleseaktiviteter

- Aktiverer forkunnskapene til elevene
- Klargjør formålet med lesingen: Hvorfor skal vi lese teksten og hva skal vi lære av å lese den?
- Lesemål, læringsmål og rik kontekstualisering av målene for lesing fremmer bedre motivasjon fordi de forstår
- Hva de skal lese
- Hva de skal lære av å lese det
- Hvorfor de skal lese og lære om det faglige emnet.

Lesemodellering av førlesestrategier

- Læreren sier: Når jeg skal lese en tekst, skal jeg være bevisst på tre ting:
- **Hva kan jeg om emnet fra før?**
 - Kan jeg noe om steiner?
 - Her kan vi bruke V i Vøl-skjema.
- **Hva er formålet med min egen lesning, eller..**

Hva er det jeg skal lære av denne teksten?

 - Hva skal jeg kunne om steiner etter at jeg har lest teksten?
 - Læreplanforankrede målsettinger
 - Konkrete tekstforankrede målsettinger
- Jeg må kjenne på **at jeg er interessert og motivert** for å lese denne teksten. Hva lurer jeg på om steiner? Hva er det jeg ikke vet om steiner? Steiner er interessante: Jeg har alltid samlet på steiner, men kan jeg egentlig si noe om dem? Hmm: Dette blir spennende..

Hva skal vi lese om: Målet med lesingen

- Er alltid noe rikt kontekstualisert, og noe konkret
- Det konkrete er lesemålet. Hva skal elevene lese om?
- Dette er ofte vanskelig å få kort, presist, forståelig og konkret nok.
- Eksempel: Nå skal dere lese om det indre ørets ulike deler. Disse gjør det mulig for oss å høre.

Hvorfor skal vi lære om dette?

- Forankring i Kunnskapsløftet viser elevene hva som er målet for læringen i tilknytning til lesemålet.
- Eksempel: Fra læreplanen i naturfag 7. trinn. I hovedområdet Fenomener og stoffer.
Kompetansemål: Elevene skal kunne: ”undersøke fenomener knyttet til lyd, hørsel og støy, diskutere observasjonene og forklare hvordan lyd kan skade hørselen”
- Her kan dere operasjonalisere videre til at elevene skal kunne forstå hvordan vi kan høre lyd gjennom øret.

Rik kontekstualisering: Hvorfor skal vi lese om dette?

- Den rike kontekstualiseringen handler om å forklare for elevene hvorfor de skal lese om akkurat dette. Hvorfor trenger de å kunne noe om dette emnet? Hva kan de bruke kunnskapene eller tekstformene til i livet eller egen læring: Her kommer altså motivasjonsdelen inn. Vi må koble elevene på tekstene før de begynner å lese.
- Eksempel: Dere skal kunne beskrive og forstå det som dere ikke kan se inne i øret, hvordan det virker, og hvor fine små deler øret består av, slik at dere forstår hvordan hørselsansen virker.
- Måten vi oppfatter verden på er i stor grad preget av hvordan vi oppfatter den som lyd: Vi hører andre snakke, og samhandling uten lyd er vanskelig. Vi orienterer oss også på stedene der vi er gjennom hørselen.

Rike tekster og rike oppgaver

- Dette er ikke lett å gjøre eksplisitt rede for lesemålet på en måte som elevene kan forstå hva lesemålet er
- De må forstå det samtidig som det er presist nok til at det kan gi elevene retning i fokuset før og underveis i lesingen
- Fordi de velger lese måte, tekster og prioriterer underveis i lesingen alt etter hva som er målet for lesingen

.

Vi må senke hastigheten i leseprosessen

- Vi må reflektere og bli interessert i forkant av lesingen.
- Vi må være bevisst hva som er målet med lesingen.
- Vi må stanse underveis i lesingen.
- Vi må modellere for elevene hva som er sentrale deler av teksten og hvordan tekstene henger sammen.
- Vi må avgrense, stanse og lese om igjen sentrale deler av tekstene.
- Vi må lære elevene å diskutere hvordan de ulike delene av teksten er knyttet til hovedsaken eller leselæringsmålet vårt.
- Da må vi diskutere tekstens ulike delers tilknytning til saken vi er på jakt etter.
- Når du diskuterer forholdet mellom del og helhet, fortolker du den faglige teksten dere jobber med.

11 bud for leseopplæringen

1. Vi skal arbeide med å utvikle elevenes evne til å bruke hensiktsmessige lesestrategier når de leser tekster.
2. Vi skal utvikle elevenes tekstkompetanse, ordforråd og leseforståelse.
3. Vi skal lese høyt med elevene våre.
4. Vi skal utvikle elevenes avkodingsferdigheter.
5. Vi skal drive leseopplæring med sakprosa på alle trinn i alle fag.
6. Vi skal ha stor bredde i tekstutvalget som vi bruker i leseundervisningen på skolen.
7. Vi skal jobbe med å utvikle elevenes leseforståelse gjennom å tolke og vurdere tekster sammen med elevene våre.
8. Vi skal være kritiske til lærebøkene.
9. Vi skal kartlegge leseferdighetene til elevene på en måte som gjør at alle lærere vet hvilke leseferdigheter elevene i klassen eller gruppen har.
10. Vi skal samtale og skrive mer før og underveis i leseprosessen.
11. Vi skal tenke på lesing og leseopplæring hver gang vi går inn i klasserommet med en ny tekst og stille oss spørsmålet: Hva skal jeg gjøre for å lykkes med denne teksten?